

קבצי הערות התמימים ואנ"ש בלקו"ש חלק י"ז שיחה לפרקי אבות פרק א'

קובץ הערות וביאורים אהלי תורה גליון מו (תש"מ)

א. בלקו"ש פרקי אבות פ"א דאשתקד בס"א אומר שם וכן בכ"מ שפרקי אבות הם מילי דחסידותא ומביא ממארז"ל מאן דבעי למהוי חסידא יקיים מילי דאבות היינו דהם ענינים דלפנים משורת הדין, עיי"ש.

ושם בהע' 7 וז"ל: בב"ק שם לפנ"ז (דעת ר"י) "לקיים מילי דנזיקין" וגם בזה י"ל דכוונתו שמקיים מילי דנזיקין באופן דלפנים משורת הדין, ע"כ. ועיי"ש בסוף ההערה, ולכאוף הרי לפי"ז יכולים לפרש ג"כ במילי דאבות שמקיים אותם באופן דלפנים משו"ה אבל לא שהם עצמם לפנים משוה"ד.

ועי' בהמצויין שם בהקדמת המהר"ל לספרו דרך חיים ד"ה ומפני ושם משמע שמילי דנזיקין הכוונה שנזהר שלא לגרום היזק וזהו המילי דחסידותא שעפי"ז יובן שמילי דנזיקין גופא משמעותם שם באופן דלפנים משוה"ד.

ואפשר שזהו ג"כ הכוונה בפנים ההערה שמקיים אותם באופן דלפנים משוה"ד והיינו שזהו הפי' במילי דנזיקין (אלא שדחוק קצת לפרש כן, וכן צ"ל איך לפרש עפ"י הנ"ל "לקיים מילי דברכות" המובא בהערה).

הרב פנחס קארף
- משפיע בישיבה -

קובץ הנ"ל גליון מז

ד. בגליון כו (מו) מעיר הרב פ.ק. אהא דמובא בלקו"ש פרקי אבות פ"א תשל"ט: "איך מסכת אבות רעדט זיך (נאר) מילי דחסידותא, ווי רז"ל זאגן "האי מאן דבעי למהוי חסידא וכו' לקיים מילי דאבות" ד.ה. אז דאס זיינען הנהגות וואס א איד איז איך זיי ניט מחוייב מצד הדין וההלכה, נאר ער דארף זיי טאן מצד מידת חסידות - לפנים משורת הדין" ע"כ, ומציין שם להקדמת המהר"ל לספרו דרך חיים ד"ה ומפני וד"ה וסדר.

ומעיר הנ"ל דלכאורה הרי לפי"ז יכולים לפרש ג"כ במילי דאבות שמקיים אותם באופן דלפני משו"ה אבל לא שהם עצמם לפני משוה"ד, וממשיך שם דאפשר הפירוש כמו שהובא במהר"ל שנזהר שלא לעשות היזק לחבירו וזהו המילתא דחסידותא, אבל כותב דדוחק לפרש כן.

וכנראה שלמד הפירוש "שמקיים מילי דנזיקין באופן דלפנים משורת הדין שמה שאמרו רז"ל "לקיים מילי דנזיקין" הרי הדברים לכשעצמם מחוייבים בהם מצד הדין וההלכה אלא שאפשר לפרש שינהוג בהם לפנים משורת הדין, ולכאורה צודק הוא דכן משמע לכאורה מלשון ההערה שמקיים מילי דנזיקין, הנה דברים אלו מובאים בגמ', ומוסיף, באופן דלפנים משורת הדין, ומזה נובעת קושיתו דגם באבות נאמר כן דאינם מצד עצמם מילי דחסידותא אלא שמקיים באופן דלפנים משו"ה, וכך מה שכותב שדוחק לפרש ההערה כהמהר"ל שמילי דנזיקין גופא משמעותו שם באופן דלפנים משו"ה.

אלא באמת הרי צויין בהערה להמהר"ל (וכמו שכתב הנ"ל), והפירוש בהלשון בהערה "וגם בזה י"ל דכוונתו שמקיים מילי דנזיקין באופן דלפנים משורת הדין" הכוונה שלכתחילה כוונת הגמ' הוא כמו (או ע"ד) פי' המהר"ל דמאן דבעי למהוי חסידא יזהר מלעשות היזק לחבירו.

גם הקשה: איך לפרש עפ"י הנ"ל "לקיים מילי דברכות"?

זוהי הכוונה בהנסמך (שם בהערה) לברכות כ, ב. וז"ל שם בגמ' אמ' להם (הקב"ה למלאכי השרת) וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך והם מדקדקים [על] עצמם עד כזית ועד כביצה, ע"כ.

21/08/2018

שניאור זלמן איידעלמאן

קובץ הערות התמימים ואנ"ש לוד גליון יח (תש"מ)

ח. בלקו"ש על פרקי אבות פ"א תשל"ט מחדש: "איך מסכת

אבות רעדט זיך (נאר) מילי דחסידותא, ווי רז"ל זאגן
"האי מאן דבעי למהוי חסידא וכו' לקיים מילי דאבות"
(ב"ק ל, א).

ובהערה 7 שם "בב"ק שם (דעת ר"י "לקיים מילי דנזיקין
וגם בזה י"ל דכוונתו שיקיים מילי דנזיקין באופן דלפנים
משורת הדין (ועד"ז י"ל לה"אמרי לה מילי דברכות" שם -
ע"ד ברכות כ, ב)... "עכל"ק.

וכ' להקשות דלכאורה מהו ההכרח לומר שכל מ"ש באבות
אינהו רק מילי דחסידותא. דלכאורה דכמו למ"ד דאמרי "מילי
דנזיקין" ו"מילי דברכות" הרי בודאי א"א לומר שכל מה
שמובא בנזיקין ובברכות הוי רק מילתא דחסידותא, אלא
שהכוונה "שמקיים מילי דנזיקין ודברכות באופן דלפנים
משורת הדין" א"כ הוה י"ל באבות שמקיים מ"ש באבות "באופן
דלפנים משורת הדין",

ועוד קשה דחזינן בשו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ה סוס"א
שמוכיח ש"אין ראוי לילך (בגאווה) במדה בינונית" מזה
"שאמרו חכמים מאד מאד הוי שפל רוח בפ"ד דאבות... "עכ"ל.

וראה בקובץ דברי תורה ז' ברוקלין ע' ק' שנשמך
עכו"כ פעמים שאדה"ז מציין כמקור לדבריו בשו"ע ממ"ש
באבות.

ועייג"כ באגרות לו"י ע' שה: "הרי לא יחלוקו על
האמור באבות" עיי"ש וצ"ע. (ראה גליון קט בתחלתו ברוקלין
ובכ"מ).

והנה הא דלפעמים למדים בשו"ע מ"ש באבות, י"ל ע"פ
מ"ש בלקו"ש אבות פ"ד ס"ג וז"ל שם: "...וואס דאס איז
ניט א דין נאר א מדת חסידות - "הוי... רץ" (און דערפאר
שטייט עס אין מס' אבות) עס איז אבער אזא מדת חסידות
וואס איז נוטיק און שוה לכל נפש, און דערפאר איז עס
אריינגעשטעלט געווארן אין טור און שו"ע (פון אלטן
רבינן),

ועפי"ז צ"ל דמה שמצינו שלמדים מאבות הרי"ז מסוג
זה דוקא ודו"ק.

ומעתה יש לבאר גם הא דמציין בהערה 7 שם "ע"ד ברכות
כ, ב" - דבפשטות הכוונה למ"ש שם "כתבתי להם בתורה ואכלת
ושבעת וברכת את ה"א והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד
כביצה",

ולכאורה אם הכוונה כפי' רש"י שם עיי"ש, הרי"ז
חיוב המובא בשו"ע אדה"ז או"ח סקפ"ד ס"ד וש"נ ד"מד"ס
לברך בהמ"ז על כזית שהוא שיעור אכילה" ואינו רק מילתא
דחסידותא,

(וראה מ"ש בגליון ק"ט שם ליישב ע"פ מ"ש הגר"א

במשלי כב, ט. ובאהבת איתן ב"ק שם עיי"ש)

אולם ע"פ הנ"ל מלקו"ש אבות פ"ד א"ש ודו"ק.

(ב) הא דכתב "נאר" מילתא דחסידותא" במוסגר צ"ב לכאורה, והי' מקום לומר שהוא ע"ד מ"ש הבעל שארית יהודה (אחי כ"ק אדה"ז) בחאו"ח סי' ו' - "שמעתי מפי קדשו [רבינו הזקן] פעמים רבות [שבשו"ע] העמיד בתוך חצאי עיגול ודעתו היתה לחזור ולשנות פרק זה לראות אם צדקו דבריו" (הובא דבריו בהוספות לשו"ע אדה"ז ח"א ע' 356),

ולהעיר שבלקו"ש חג השבועות - פרקי אבות תשל"ט שינה לכאורה בזה וכתב: "...פרקי אבות אנטהאלטן, כידוע, הוראות און אנהגות ומדות טובות, ביז מילי דחסידותא" הרי שכתב כאן, "ביז מילי דחסידותא", ועייג"כ בלקו"ש נשא - פרקי אבות ס"ב,

אך לא משמע כן מכו"כ שיחות, ובמיוחד בשיחות בלתי מוגה שמודגש שאבות "אינהו רק מילתא דחסידותא" והדרא קושי' לדוכתא, וגם צ"ב מדוע - בלקו"ש אבות פ"א - המלה "נאר" הוא במוסגר,

אגב: בגליון פ"ג מאריסטון בסופו כותב רי"ד קלויזנר עמ"ש בגליון ע"ז ס"ה שם - "הרי ידוע הכלל שכ"ק אד"ש חוזרו, שאבות אינהו רק מילתא דחסידותא",

וכותב הנ"ל "להעיר שה"כלל" הזה הוא גמ' בב"ק (ל), (א) שמביאו בהשיחות" עכ"ל, ויש להביין מדבריו ש"הוא גמ' (מפורשת ורק) ומביאו בהשיחות",

אולם לפי הנ"ל אין מקום להערתו כלל שהרי מפשטות הגמ' שם לכאו" אינו מוכח כן וכנ"ל ואדרבה לכאו". אלא שכ"ק אד"ש הוא שחידש ומפרש כן בגמ' שם, (ועצ"ע מהו ההכרח לך וכנ"ל).

הנ"ל

כד. בלקו"ש פרקי אבות פ"א תשל"ט ס"ה איתא: אמור מעט - זאגן די מסקנא לפסק הלכה - דאס דארף זיין "מעט" דער עיקר און רוב הלימוד דארף זיין לימוד התורה לשמה, ביז אפילו ע"ד "דרוש וקבל שכר", "יגדיל תורה ויאדיר", ובהערה 44: "יתירה מזה ארז"ל (אבות פ"ו מ"ו) ואינו שמח בהודאה, ואדרבא צ"ל ירא הוראה (טושו"ע חו"מ ס"ח ס"ג וש"נ ^{19/08/2018nks} עכל"ק).

ובריש גליון ב' תשל"ט כפר חב"ד כ': די ש להעיר מלקו"ש ח"ד (ע' 1242) "...איז אבער דאך פאראן א מעלה אין דעם לערנן א הלכה ווי זי איז נוגע לפועל, ווארום בכדי פסק'נען א הלכה למעשה שטרענגט מען זיך מער אן, און דער לימוד איז דאך א סאך גרונטיקער און טיפער (ראה ד"ה כה אמר ה' תרס"ז (בהמשך תרס"ו) ואילן. וראה ג"כ ירושלמי ביכורים פ"ג ה"ג ר' זעירא כו' - הערה 56), במילא האט אן ארט צו וועלן זיין א מורה הוראה (הלכה למעשה)... וואס דערפאר מעג מען עס וועלן און נאך מער - מען דארף עס וועלן, ווארום דורך דעם וועט דאך צוקומען אין זיין לימוד התורה, אבער "אל תבקש גדולה" מען דארף עס ניט זוכן עכ"ל.

והנה בגליון יו"ד ס"ג סיאטעל, מיישב רי"ד קלויזנר הנ"ל "עפמ"ש בלקו"ש ח"ד (ע' 1219) במ"ש בהגש"פ "וירד מצרימה אנוס עפ"י הדיבור", - דלכאורה כיון שיעקב ידע שהוא "עפ"י הדיבור", ובפרט שגם ידע הבטחת ה' ד"אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה גו'" - א"כ הי' צ"ל ירידתו למצרים ברצון וחיות ולא באופן של "אנוס"? ובפרט שהאבות הן הן המרכבה כו', ע"ש.

ותירץ שם, דכיון שמדובר בירידה למצרים, וכל

הדרכים בחזקת סכנה (ע"ש הערה 37), לכן הי' אצלו גם ענין של "אנוס" – הגם שזה רצון ה', ושע"י ירידה זו יגיע לידי עלי' ביותר, – ועוד, דדוקא ע"י ירידה זו שהוא באופן של אנוס – בעל כרחו – קען זיך אויספירן די כוחת הירידה און דער אנכי אעלך וגו', עש"ה.

ועד"ז בנדו"ד, הצמאון והחשוקה צ"ל דוקא ללימוד התורה לשמה כו' רק א"א להגיע לידי עומק הלימוד, מבלי שזהו נוגע לידי פועל, ולכן "אנוס עפ"י הדיבור" – "דארף ער וועלן זיין א מורה הוראה" – ולפי"ז בלקו"ש פרקי אבות הנ"ל מדובר בענין ה"אנוס עפ"י הדיבור" שבענין, וזהו גם מ"ש בח"ד שם: "זאגט אבער דער תנא: זאלסט ניט זוכן קיין "גדולה", צו ווערן א מורה הוראה, ווייל תורה דארף מען לערנען לשמה, אן קיינע חשבונות, און אויב ער דארף ווערן א מורה הוראה, וועט מען עס מזמין זיין אים מלמעלה" עכ"ל.

אולם בכדי להגיע לידי תכלית העומק והעילוי שבלימוד צ"ל מוכן לה"ירידה" – להיות מורה הוראה – "אנוס ע"פ הדיבור" וא"ש.

(ואם התשוקה והרצון הוא המטרה להיות מורה הוראה, אזי לא יגיע לידי עומק ועילוי האמיתי שבלימוד התורה ודו"ק) עכ"ל, (ועיי"ש מה שמביא מעוד מקומות.)

ולענ"ד אין דבריו מובנים שהרי מהלשון בלקו"ש אבות שם (שכותב באופן סתמי) ש"צריך להיות ירא הוראה" "זאגן די מסקנא לפסק הלכה – דאס דארף זיין "מעט".

משמע שכך צ"ל למעשה ומ"ש הנ"ל ש"בלקו"ש אבות מדובר בענין ה"אנוס ע"פ הדיבור", מאן דכר שפי' הכא! וכן מ"ש בלקו"ש ח"ד "מען דארף עס ניט זוכן" מוכרח שגם באופן של "אנוס" אין צריך לחפשו.

ולכן נראה שהכוונה בהנ"ל הוא כמ"ש ה.ש.ד.ה. בגליקן קיז ס"ד מאריסטון, ובהקדים מ"ש שם מלקו"ש אבות פ"ו ס"ד ש"..." לשמה" מיינס אז מען לערנט ניט צוליב אויסנוצן דעם לימוד אויף וועלכען ס'איז תכלית אויסער דעם לימוד גופא, אפילו ניט צוליב א קדושה'דיקן תכלית (ווי לידע את המעשה אשר יעשון כו', וכיו"ב) נאר בלויז צוליב תורה השגת התורה – בלויז צוליב לימוד התורה עצמו".

ובהערה 9 שם: "...שלימוד לשמה היינו מצד חשיבות התורה: ובחידושי חת"ס שם, שזהו לימוד לשם השגת התורה עצמה (ע"ד דרוש וקבל שכר)", ולא רק כדי לידע את המעשה כו'....".

ויל"ע מהא דאיתא בהמשך תרס"ו (ע' תכ): "והלימוד לשמה הוא לידע את התורה לאמיתתה ובפרט לידע את המעשה אשר יעשה כו'", עכ"ל.

וכ' לבאר שם דמה ששולל בלקו"ש אבות הרי"ז רק לימוד כזה שסיבת לימודו הוא בכדי לידע את המעשה וכו', וזה נקרא "שלא לשמה" שהרי ה"מעשה" היא אשר הביאו ללמוד,

אולם כשלומד "לשם השגת התורה עצמו" אלא היות שכשילמד באופן שיוכל להורות "וועט דאך צוקומען אין זיין לימוד התורה", "וואס דערפאר מעג מען עס וועלן און נאך מען דארף עס וועלן" (לקו"ש ח"ד שם).

מובן שפיר שלימוד באופן כזה נק' "לשמה", משום שסיבת לימודו הוא רק בכדי לידע את המעשה וכו', אלא "לימוד התורה עצמו" וה"הוראה" היא אמצעי ללימוד ולא כמטרה, ואדרבא לימוד כזה הוא נעלה ביותר משום שאז צריך להתעמק יותר וכו',

וא"ש דלא סתרי הא דכתוב בלקו"ש ח"ד לביין מ"ש בלקו"ש אבות, ובד"א י"ל שהכוונה בהמשך תרס"ו שם הוא שכשלומד בקב"ע (עיי"ש בהמשך) אז בשעת לימודו חושב כל דבר לאמיחתה ולומד באופן שמחייב אותו להתנהג כהוראת לימודו (וראה לקו"ש שלח תשל"ח), אך סיבת לימודו הוא "מצד חשיבות התורה" וכו' וא"ש, ועיי"ש עוד (ועייג"כ בסוף גליון ק"מ מאריסטון).

נמצא דמ"ש בלקו"ש ח"ד "מען דארף עס ניט זוכן" היינו ההוראה בפועל וכמ"ש בלקו"ש אבות ש"צ"ל ירא הוראה". אך כ"אמצעי" (ולא כ"מטרה וסיבה") אדרבא צ"ל וא"ש.

שו"ר שרעיון הנ"ל מכוון למ"ש הרב וכו' ר' יוסף ליברמן בעמ"ח משנת יוסף על מסכת שביעית ד' חלקים ועו"ס. במאמרו תורה לשמה (פתיחה לשו"ת משנת יוסף) עיי"ש שמקשה כהנ"ל על החת"ס ומת' כנ"ל עיי"ש.

אגב: מן הראוי לציין: כששלחתי להרב ליברמן גליון הנ"ל ענני וז"ל: "יקרת מכתבו עם החוברת הגיעוני לשמחת לבי בראותי שזכיתי לכוון לדעת קדשו של כ"ק האדמו"ר מליובאוויטש שליט"א, אשר דבריו אינם מתפרשים לנכון אחרת מאשר פירשם... במאמרו היפה...".

א' התמימים

נחלת הר' חב"ד

קובץ הערות התמימים ואנ"ש 770 גליון קיג (תש"מ)

ה. הנני להעיר פה על מאמר חז"ל שכ"ק אדמו"ר שליט"א מביאו תמיד בקשר לפרקי אבות, וכנראה שמפני רוב הרגילות במאחז"ל זה אין איש שם על לב שלכאו"פ הפשוט במאחז"ל זה שונה הוא לגמרי מפיו כ"ק אדמו"ר שליט"א בזה:

בב"ק ל, א: "אמר ר' יהודה האי מאן דבעי למהוי חסידא ליקיים מילי דנזיקין רבא (רבינא אמר מילי דאבות ואמרי לה מילי דברכות), עכ"ל.

מזהו מוכיח כ"ק אדמו"ר שליט"א שכל מילי דאבות הם רק לפנים משורת הדין (מילי דחסידותא), בכמה וכמה שיחות קודש.

ולכאו"פ צ"ל הרי לדעת ר' יהודה שמפרשו אמילי דנזיקין א"א לומר שכל הלכות נזיקין הם (רק) מילי דחסידותא, וכך בנוגע למילי דברכות, אלא בהכרח לפרש דע"י קיום מילי דנזיקין ודברכות (שמחויב בהם ע"פ דין) יבא אח"ז לחסידות - וע"ד מאחז"ל (בנוגע לשלילה) "לא עם הארץ חסיד" שאין הפיו שעי"י הלימוד הוא כבר חסיד אלא שהלימוד מכשירן להיות חסיד - והא דנקט פה (בב"ק) ג' דברים אלו דוקא הוא כפיו המהרש"א על אתר. או שהפיו במאחז"ל זה הוא כפיו הר"ח שנוהר בנזיקין אפיו בר"ה (וה"נ יפרשו בנוגע למילי דברכות, ודאבות, עד"ז). או אין שיהיו הפיו בנוגע לנזיקין וברכות, יהיו הפיו בנוגע לאבות.

אבל מנ"ל לכ"ק אדמו"ר שליט"א שכל מילי דאבות הם רק מילי דחסידותא, הרי הגמ' מדמי קיום מילי דאבות למילי דנזיקין ודברכות שהם עפ"י דין?

הרב מנחם מאיר הכהן בלוי

קובץ הנ"ל גליון קכט (תשמ"א)

ט. בגליון קיג ס"ה תמה הרב מ.מ. הכהן בלוי במ"ש בלקו"ש פרקי אבות פ"א תשל"ט: "אין מסכת אבות רעדט זיך (נאר) מילי דחסידותא, ווי רז"ל [ל, א] זאגן "האי מאן דבעי למהוי חסידא וכו' לקיים מילי דאבות". ובהע' 7 שם: "בב"ק שם לפנ"ז (דעת ר"י) "לקיים מילי דנזיקין". וגם בזה י"ל דכוונתו שמקיים מילי דנזיקין באופן דלפנים משורת הדין (ועד"ז י"ל לה"אמרי לה מילי דברכות" שם - ע"ד ברכות כ, ב) עכל"ק [ועיג"כ לקו"ש נשא - פרקי אבות תשל"ט הע' 3-4 וס"ב שם: "די הוראות פון מס' אבות זיינען שייך צו דער דרגא פון "חסיד" וואס איז עובד ה' לפנים משורת הדין". עכל"ק].

ותמה הנ"ל: "מנ"ל . . . שכל מילי דאבות הם רק מילי דחסידותא, הרי הגמ' מדמי קיום מילי דאבות למילי דנזיקין ודברכות שהם עפ"י דין?" עכ"ל. וכמו"כ תמה הרב ש.ד. הכהן בגליון קט ס"א ד"לכאורה הו"ה י"ל באבות שמקיים מ"ש באבות

"באופן דלפנים משורת הדין", וכמו"כ נשאר הרב הנ"ל בקושיא בגליון ח"י דלוד (ס"ח), ועיג"כ בגליון כד דברינא צרפת ס"ג

והנראה בזה, דאין זה כלל חידוש שמחדש בלקו"ש (כמו שהבין הרב ש.ד. הכהן בגליון דלוד הנ"ל), אלא דכך הוא כבר בספר הרוקח, בהל' חסידות (שורש ראש החסידות בתחלתו) שכתב בזה"ל: "ויקיים. . . כל מה שפרקי אבות [ולא קאמר "מה שיש בפרקי אבות" כמו שכתב גבי מילי דברכות: "ומה שיש במס' ברכות"] . . . כדאמרינן בב"ק בפרק המניח את הכד (דף ל) אמר ר"י האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין, רבינא אמר מילי דאבות" עכ"ל (מלבד החצ"ר). ועי' אנציקלופדי' תלמודית כרך טז, ע' שפו הע' 24. ודו"ק.

* * *

י. והנה לפי המבואר למעלה ש"כל מה שבפרקי אבות" היינו מילי דחסידותא בלבד, יש להעיר בהא דאיתא בכתובות (נ, א) וב"ב (כא, א): "אמר לי' רב לרב שמואל בר שילת בציר מבר שית לא תקביל, בר שית קביל וספי לי' כתורא". והקשו התוס' בב"ב (ד"ה בבציר כו' - וכמו"כ בכתובות שם ד"ה וספי ע"ש): "והא דתנן במסכת אבות (פ"ה מכ"א) בן חמש שנים למקרא? [הכוונה כאן לה' שנים שלימות שנכנס לשש, כמבואר בלקו"ש ח"א (ע' 115 והע' 12 שם) עש"ה (ועיג"כ בס' שמירת שבת כהלכתה (מהדו"ק) פל"ב ס"כ בהע' נה שם בדעת התוס' דכתובות דבן ה' למקרא הכוונה לשנים שלימות) ותירוצו דמיירי:] בבריא לגמרי, כדאמר בכתובות, הלומד בנו פחות מבן שש . . . הא בבריא" עכ"ל (מלבד החצ"ר).

[ולהעיר דהתוס' גרסינן בכתובות שם "הלומד בנו פחות מבן שש", ולפנינו הגירסא הוא "כל המכניס [למלמד בבית הספר] את בנו פחות מבן שש" - ויש בזה הבדל גדול וי"ל ע"פ מ"ש בתשו' תשב"ץ ח"ב סס"ה ואכמ"ל].

ולכאורה כיון ד"כל מה שבפרקי אבות" היינו רק מילי דחסידותא, מאי הקושיא מעיקרא, והרי י"ל דרב מיירי מצד הדין, והיינו מבר שית ואילך, ובאבות דמיירי לפנים משורת הדין והיינו מבן חמש שנים.

וי"ל, דהנה בגמרא (ב"ב) שם לפנ"ז איתא: "שבא יהושע בן גמלא ותיקן שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר ומכניסין אותן כבן שש כבן שבע" (ובתוס' שם: "כבן שש בבריא כבן שבע בכחוש") עכ"ל.

והקשו האחרונים, למה חיכו התוס' להקשות מאבות דבן חמש שנים למקרא רק אח"כ בדברי רב לר"ש בר שילת, ולא הקשו כבר כאן כשאומר "ומכניסין כבן שש"?

וראיתי להביא בשם הפני שלמה על ב"ב שם (אתח"י) לתרץ, דמקודם אין מקום להקשות כך, כיון שי"ל דבגמרא מיירי מצד הדין, ובאבות מיירי לפנים משורת הדין - מילי דחסידותא -

משא"כ כשרב אמר לר"ש בר שילת "בציר מבר שית לא תקביל"
כלומר שנועל דלת גם בפני אלו שרוצים לנהוג לפני משורת
הדין, לכך רק אז הקשו התוס' מאבות, דאיך נועל דלת בפני
אלו שנוהגים במילי דחסידותא, והלא מפורש באבות בן ה'
למקרא, ותירצו דגם במילי דחסידותא מיירי רק בבריא לגמרי
בלבד. וא"ש.

(ובנוגע לקושית אחרונים הנ"ל, אפ"ל דלפנ"ז כתב "כבן
שש" א"כ אין להקשות מבן ה' למקרא, משא"כ רב אומר בר שית,
לכן שם מתאים יותר להקשות ודו"ק).

כולם צע"ג, אם כל המשנה דבן ה' למקרא וכו' בן שלש
עשרה למצות וכו' בן שמונה עשרה לחופה וכו', היינו רק מיל
דחסידותא בלבד, יוצא דכל הנ"ל שהובאו בשו"ע ובפוסקים,
אינם מצד הדין, וזה קשה לכאורה לומר די"ג למצוות וכו'
אינו מעיקר הדין (ועי' חשו' הרא"ש כלל טז. חשו' מהרי"ל
סנ"א ורש"י נזיר (כט, ב) ד"ה ור"י ולקו"ש חט"ו (ע' 289
ואילך), שם ע' 131 הע' 24. וש"נ), ואם הנ"ל אינם לפני
משורת הדין, א"כ למה הם כתובים באבות? וצ"ע.

14/08/2018

הרב ישכר דוד קלויזנר
נחלת הר חב"ד

קובץ הערות התמימים ואנ"ש כפר חב"ד גליון לא (תשמ"א)

ט. בלקו"ש פרקי אבות תשל"ט מחדש: "אין מסכת
אבות רעדט זיך (נאר) מילי דחסידותא, ווי רז"ל
זאגן "האי מאן דבעי למהוי חסידא וכו' לקיים מילי
דאבות" (ב"ק, א.).

ובהערה 7: "בב"ק שם (דעת ר"י "לקיים מילי
דנזיקין" וגם בזה י"ל דכוונתו שיקיים מילי דנזי
באופן דלפנים משורת הדין (ועד"ז י"ל לה"אמרי לה
מילי דברכות" שם - ע"ד ברכות כ, ב)...", עכל"ק.

והנה בגליון ח"ח ס"ח לוד ועוד כ' ש"מפשטות
הגמ' שם לכאו' אינו מוכח כן (שהרי דכמו למ"ד
באמרי "מילי דנזיקין" ו"מילי דברכות" הרי א"א
לומר שכל מה שמובא בנזיקין ובברכות הוי רק מילתא
דחסידותא, אלא צ"ל כמ"ש שם "שמקיים מילי דנזיקין
ודברכות באופן דלפנים משורת הדין" א"כ הוא הדין

שם: "וואס דאס איז ניט א דין נאר א מדת חסידות -
"הוי... רץ" (און דערפאר שטייט עס אין מס' אבות)
עס איז אבער אזא מדת חסידות וואס איז נויטיק
און שוה לכל נפש און דערפאר איז עס אריינגעשטעלט
אין טור און שו"ע (פון אלטן רגין) "עכל"ק.

(ולהעיר ג"כ מ"מ"ש באגרות לו"י ע' שה"הרי
לא יחלוקו על האמור באבות").

^{אור החיים} ועפי"ז צ"ל דמה שמצינו שלמדים מאבות הרי"ז
מסוג זה דוקא ודו"ק, ועיי"ש עוד.

לפי"ז הא דכתוב "בן ה' למקרא" פשוט שיש לומר
שהוא מסוג זה, וכן יש לומר על "בן עשר למשנה" וכו'.

ובנוגע "י"ג למצות" י"ל:

א) (בדוחק עכ"פ) שהכוונה לעול מצות כדבעי
ב) דהרי כל חיוב החינוך לא נאמר אלא בקטן
ומי"ג ואילך הרי צריך שיאמר "ברוך שפטרני מענשו
של זה" מ"מ מצד "מילתא דחסידותא" על האב לדאוג
לחנכו גם אח"כ, וכמ"ש הגמ' (קידושין לא, א):
שבעוד ידך תקיפה על בנך הוי זהיר ללמדו תוכחות,
ולמדו זאת מהכתוב "חנוך לנער ע"פ דרכו" -
"שדרך שכל ימיו יהא מתנהג בו חנוך לו בנערותו"
(ראה בכ"ז אנצקלופדי' תלמודית ערך חנוך ע' ק"ע
וש"נ).

^{אור החיים} דלפי"ז א"ש שי"ל דכל הפרטי דינים הזמנים
שבמצוות חינוך עד י"ג (חוץ מעצם המצוה ד"וושננתם
לבנך") והחינוך לאחר י"ג נובע רק מ"מילתא דחסידותא
והגם שמובא גם בשו"ע אבל כנ"ל הרי ישנם ענינים
מ"מילתא דחסידותא" ששוה לכל נפש, ומשו"ה מובא
גם בשו"ע וכנ"ל מלקו"ש אבות פ"ד וא"ש.

הערה לאחר זמן: שוב שמעתי שבשבת פ' בלק ש.ז.
נעמד כ"ק אד"ש בהנ"ל והסביר שה"מילתא דחסידותא"
ב"בן חמש למקרא" הוא שכל מציאות של ה"בן חמש"
צריך להיות "מקרא", וכ"ה ב"בן עשר" וכו' ועיי"ש"ה.

הרב שלום דובער הכהן
נחלת הר חב"ד

קובץ הערות התמימים ואנ"ש אושען פארקוויי גליון מא (תשמ"ג)

א. בלקו"ש חלק י"ז ע' 349 ומנבא ג"כ בביאורים
לפרקי אבות מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א במבוא*) כתוב:

אפילו במקום שנתפרשה המשנה באבות דר' נתן
בכל זאת יש מקום לפירוש חדש וכדמצינו במסכת אבות
בכמה דכמה משניות שישנם פירושים רבים מגדולי
ישראל שהציעו פירושים שונים ואפילו מנוגדים
מהפירושים שבאבות דר' נתן . . .

ולהעיר מהגהות וחידושי הרש"ש במסכת שבת דף
סג ד"ה ופליגא וגם דף ע' ד"ה גמרא, שמביא כלל
גדול בש"ס ומתרץ כמה סוגיות בש"ס שהאמורא יכול
לחלוק על תנא במקום שאינו נוגע להלכה.

ג.צ.פ.

א. בביאורים לפרקי אבות על פרק א' משנה ט"ו על התיבות "והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות" הובא בשם לקו"ש ח"ז ע' 354 הערה 59. וז"ל: "צריך ביאור: האדם הרי כולל גם בני נח" עכ"ל.

ומובן מלשונו שבכל מקום שנא' אדם במשנה פי' יהודי "אתם קרויים אדם" ואומות העולם בכלל האדם - מין האדם. וא"כ צ"ל את המשנה בפרקי אבות פרק ג' משנה י': שינה של שחרית, ויין של צהרים, ושיחת הילדים ושיבת בכ"נ של עמי הארץ מוציאין את האדם מן העולם, עכ"ל. ופי' הר"ב שינה של שחרית - שהולך וישן עד שעונת ק"ש עוברת. ושיחת הילדים מבטלת את אבותיהם מלעסוק בתורה. ובודאי שאין שייכין ענינים אלו לאומות העולם אלא לישראל וא"כ למה משתמשת המשנה בלשון האדם הוי לי' לומר "אדם".

וי"ל שבאמת יין של צהרים ושיבת בתי כנסיות של עמי הארץ שייך ג"כ בעכו"ם ולא עוד אלא שג"כ שיחת הילדים אם מפריעים את האב מללמוד תורה - את הז' מצות בני נח ופרטי דיניהם "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם" וא"כ ישנם כאן ג' דברים השייכים בין ליהודי בין לגוי ורק דבר א' השייך רק ליהודי והמשנה על הרוב תדבר כמו שמצינו בקידושין בדף ב' ע"א.

ועוד צ"ל במשנה י' פרק ב': "אמר להם צאו וראו איזו היא דרך טובה שידבק בה האדם, ר' אליעזר אומר עין טובה, עכ"ל. ובב"ב והובא בתניא פ"א שכל צדקה וחסד שאוה"ע עושים אינן אלא להתיהר. ויותר מודגש ע"פ לשון התניא "משא"כ אומות העולם הן משאר קליפות טמאות שאין בהן טוב כלל, כמו שכתוב בעץ חיים וכל טיבו דעבדין העומות עו"ג לגרמיהו עבדין".

וביאר הרנ"ג (שם): "אבל נפשות אומות העולם אין בהם טוב כלל, והטוב שלכאורה הם עושים, הרי סיבת עשיית החסד היא רק בשביל איזה פני' עצמית כגון, שיגידו עליו שהוא אדם בעל חסד, או מפני שאינו מסוגל לראות בסבל וצער של הזולת. וכדי לא לצער את עצמו - ע"כ הוא נותן לו כדי להיפטר ממנו. או שכוונתו להתפאר בזה. ואם כן אין זה חסד, כי חסד נקרא שמתכוונים לטובת הזולת. ואצל הגוי כל כוונתו היא, אך לטובת עצמו" עכ"ל. ואם זהו

הטבע של הגוי אז איך יכול ר' אליעזר לליעץ לו שהי'
לו "עין טובה"? ואיך יובן דברי ר' אליעזר בו ערך -
לב טוב - שכוונתו אל הזולת ולא אל עצמו?

התמים מרדכי יוסף יום - טו.
א' מהשלוחים בישיבה

ביאור מעשיות הגמ' אודות ב"ה וב"ש - לאור שיחות כ"ק אדמו"ר

הת' מ"מ הרשקופ
שליח בישיבה

מביא מעשיות הגמ' אודות הנהגת ב"ש וכ"ה / מבארם - בדא"פ - ע"פ שיחות
כ"ק בנידון / מוסיף לבאר גם איזה ממימרותיהם שהובאו בש"ס.

א

נאמר בגמרא (שבת דף לא ע"א): "תנו רבנן לעולם יהא אדם ענוותן כהלל ואל
יהא קפדן כשמאי מעשה בשני בני אדם שהמרו זה את זה אמרו כל מי שילך ויקניט את
הלל וכו'. והלך אחד מהם אני אקניטנו אותו. ע"ש היה והלל חפף את ראשו וכו'.
נתעטף ויצא לקראתו אמר לו בני מה אתה מבקש" וכו'.

ושאל את הלל כו"כ שאלות בכדי להקניטו, והלל ענה לו על כל אחד ואחד
מהשאלות וכו'. ולכאן כיון דשאלות אלו לא בדברי תורה הוא רק במילי דעלמא גם
אם ה' הלל ענותן לא ה' לו להשיב על שאלות אלו כמו שאמר שלמה המלך בזה "אל
תען כסיל כאלתו (משלי כו, ב) כשאלת המהרש"א פה.

ומתוך "ונראה לומר בזה שמתוך ענותנותו לא חשב הלל שבא להקניטו בשאלות
ממילי דעלמא אלא שרמז לו בשאלות הנוגעות לדברי תורה". ומבאר מה היו כוונותיו
בשאלות אלו ומה תירצו הלל ע"פ תורה עיי"ש מהרש"א. ובשפת אמת תירץ וז"ל
"דהלל סבר ששאלות אלו מילי דשמיא הם שצריכים להתבונן ביצוריו של הקב"ה
ולכן השיבו". וגם בגמרא דף ל עמוד ב מובא תרי כתובים דסתרי אהדדי, פסוק אחד
אומר אל תען כסיל וכו'. ופסוק אחד אומר תען כסיל וכו'. מתרצת הגמרא כאן מילי
דשמיא כאן מילי דעלמא, ולפי תירוצם הלל חשב ששאלות אלו מילי דשמיא הם.
ובעיון יעקב מתרץ באו"א, "שיש ללמוד מזה כששואל אדם אפילו דברים של מה בכך
לא ידחה אותנו בשחוק והיטול, רק ישיב לו כאילו שאל דבר גדול, כדי שלא יכשילו
אותו לעתיד שייתביש מלשואל אפילו דבר גדול ממש". וזה היה כוונת הלל.

ואאפ"ל שידוע שהלל ה' עניו גדול, וכמ"ש בפרקי אבות "הלל אומר הוי
מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" (פ"א
מ"ב) אפילו אלו המכונים בריות בעלמא היינו שאין להם שום ערך ומעלה מלבד

היותם בריות ה', צריך למשכן בחבלי עבותות האהבה וכולה האי ואולי יוכל לקרבן לתורה (תניא פרק ל"ב, ביאורים לפרקי אבות). ומכיון שהלל הוא הבעל המימרא פה בודאי שיישם אותה בהידור רב כמ"ש "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל - מה שהוא עושה אומר לישראל לעשות". ומכיון שצדיקים דומים לבוראם (במדב"ר פ"י, ה. רות רבה פ"ה, ג. ועוד), ובפרט שהלל היה הנשיא או בודאי ששם דגש על ענין זה. ובענין נשיא מבאר כ"ק אדמו"ר נשיא דורינו (בלקו"ש חלק ל"ה ויגש שיחה ג' עמוד 209) ההבדל בין מלך לנשיא, וזה לשונו הוזהב: הנהגת המלוכה היא בדרך רוממות מהעם, שמובדל מהם והוא מלך עליהם שהוא ממעל להם: משא"כ השפעת הנשיא היא, ללמד את העם ולהורות להם דרך ה', היא בדרך קירוב עליהם, שמשתדל שהעם יבין ויקלוט את דבריו, ולכן אם היות שמצד גדולתו נקרא נשיא (מלשון התנשאות) הרי תיאור יחסו אל העם הוא נשיא להם כי השפעתו בתור נשיא היא באופן של קירוב עכ"ד רבנו נשיא דורינו.

ומכיון שהלל היה הנשיא או בודאי שהשתדל ללמד את כולם תורת ה' בדרך קירוב אליהם, וזה משתלב אם תירוץ המהרש"א, השפת אמת, והעיון יעקב, שמצד ענותו חשב ששאלות אלו נוגעות לדברי תורה ברמז כהמהרש"א, יש שאלות אלו הם ממילי דשמיא וכו' כהשפת אמת, או כהעיון יעקב. שיש ללמוד מזה כששואל אדם אפילו דברים של מה בכך לא ידחה אותו. רק ישיב לו כאילו שאל דבר גדול. שלא יכשילו אותו מלשואל דבר גדול, ובגלל זה בהיותו נשיא קירב את כולם. ואמר להם את דבר ה' זו הלכה וכו'. ומסתמא שהאיש הזה שבא להקניט את הלל ה' בגדר בריאה בעלמא (ראה שקרא להלל שהיה נשיא בדרך גנאי, גמרא ורש"י שם) והלל ענה לו באופן של דברים שיוצאים מן הלב בטח שפעלו פעולתן ונכנסו אל הלב. וזה ענינו של הלל כנשיא כנ"ל.

ב

וכן בסמיכות ממש בגמ' (לא, א) מובא המעשה "שנכרי אחד בא לשמאי להתגייר ודחפו באמת הבנין, והלך להלל גיירי" ואמר לו "דעלך סני לחברך לא תעביד" זו היא כל התורה כולה זיל גמור: וראה חידושי אגדות מהרש"א (לא, א) ד"ה דעלך סני לחברך לא כו', והיינו דכתיב בתורה ואהבת לרעך כמוך וגו'" ויש לעיין בזה גם שאמר לי' בלשון תרגום שכן ה' לשונם אז בירושלים מכל מקום אמאי שינה לומר לו בלשון שלילה דעלך סני וכו', דתרגום מלישנא דקרא הל"ל ותרחמי' לחברך כוותך" כתרגום אונקלוס. וי"ל דמשמע לי' דקרא לא איירי אלא בכי האי גוונא בלא תעשה דגבי' לא תקום ולא תטור ועלה קאי ואהבת לרעך כו', שלא תעשה לו רעה מכל דסני לך אבל לגבי לעשות לו טובה לא קאמר ואהבת לרעך כמוך כדאמרינן חייך קודמין לחיי אחיך וכו'. זה דברי המהרש"א.

ובעיון יעקב כתב טעם אחר: "ולא רצה ללמוד עמו כדכתיב ואהבת לרעך כמוך, שזה הוא שורש של גמילות חסדים. ואמרינן שלשה סימנין יש באומה זו, ביישנים,

רחמנים, גומלי חסדים, והם אינם בעלי חסדים וימנע מלגייר בשביל זה, להכי למד עמו רק השב ואל תעשה מה דסני לך חברך לא תעבוד והוא קל יותר.

^{אוצר החכמה}

ואולי יש לתרץ באופן אחר למה הלל אמר לו בלשון ארמית וג"כ למה אם כבר אמר לו בארמית למה אמר לו בדרך שלילה. ידוע שיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו (לקו"ש ח"ב פרשת כי תבא עמוד 393) שמבאר החילוק בין שני מאחז"ל (א) כל דעביד רחמנא לטב עביד, (ב) גם זו לטובה. והחילוק בין שני לשונות אלו הם כל דעביד רחמנא כו' לשון ארמי, גם זו לטובה לשון קודש. ולשון קודש לשון מבורר משא"כ לשון ארמי, הגם שזה לטב עביד אינו לשון מבורר כל כך כלשון הקודש ראה שם. ועפ"ז לשון הקודש הוא לשון מבורר יותר¹, וראה גם לקו"ש (ח"ג פרשת יתרו עמוד 892 בסופו ואילך) שאחד החילוקים בין לשון קודש ללשונות אחרים שבלשון קודש "אין עם איז ניטא קיין נאמען פאר די ערוה וכו'. ומטעם זה אמר הלל לנכרי בלשון ארמית כי הוא הי' בדרגא תחתונה של ארמית, הוא לא היה יכול לקבל את לשון הקודש - ומטעם זה אמר לו הלל בלשון ארמית שיוכל לקבל את הדברים וזוהי יהי' קרוב אליו. וזה ענין נשיא כנ"ל, ולא רק שאמר לו בלשון ארמית אמר לו בדרך שלילה בארמית. כי רק דרך זה הי' יכול לקלוט את יסוד כל התורה כולה. וזה מה שאמר לו הלל זיל גמור, לך ללמוד, שתתעלה ותלמד לשון קודש.

ג

וממשיכה הגמרא ואומרת: "שוב מעשה בנכרי שהיה עובר אחורי ביהמ"ק ושמע קול סופר שהיה אומר ואלה הדברים ... אמר אותו נכרי לעצמו אלך ואגייר בשביל שישומני כה"ג בא לפני שמאי דחפו באמת הבנין שבידו בא לפני הלל גיירי"..."

ויש להבין למה שמאי דחפו באמת הבנין והלל גיירי? ויש לבאר דהנהגת שמאי באה מקו הגבורות, ששמאי הוא מלשון "השם אורחותיו" הערכה (מדידה), ואכן לעצמם היתה דרך זו טובה אבל לעולם לא היתה שייכות לכך. ולכן אמרו שאין הלכה כב"ש, ויתירה מזו "ב"ש במקום ב"ה אינה משנה", ומתי שהגר בא לשמאי ואמר לו למדני כל התורה וכו'. מצד הנהגתו של שמאי בקו הגבורות מרומם מן העולם לא היה מקום לכך, ודחפו באמת הבנין, אמת הבנין פירושו מדה, משום המדידה והגבלה דבנין שמאי-דחפו, שלפי' אין לזה שום מקום. משא"כ בשעה שהגיע להלל שענינו זה "בהלו נרו" חסד והמשכה, מצא לגר איזה עצה ואמר לו שדרך אהבת ישראל יש את כל התורה כולה (ראה לקו"ש ח"ב פ' שלח ע' 322)

וממשיכה הגמ' לאחר כמה שורות "בא לפני הלל אמר לי' ענוותן הלל ינחו עליך כל ברכות שבתורה שקרבתי תחת כנפי השכינה", שזה ענינו של הלל כנ"ל. ולכאורה

1) ראה בתורה אור (משפטים עז,ג) וולה"ק, "פירוש כי לה"ק נמשך מבחי' קודש העליון, משא"כ שאר לשונות הם חול, אבל כשמתבררים ע"י התפילה (וגם כשמדברים בהם להבין התורה, כמו בגמ', יש כמה מילות לשון ארמי, הכי השתא, אי אמרת, בשלמא) ה"ה נעשים על טהרת הקודש, בחי' קדוש העליון וטיהרו עילאה, עכ"ל. וראה לקו"ש ח"י ע' 50-53. עיי"ש.

יש לתמוה, איך למדו הלל תורה, הוא הי' נכרי, ולנכרי אסור ללמוד תורה? (והובאה קושיא זו בח"א להמהרש"א באריכות יותר, עיי"ש). ומתרץ המהרש"א "וי"ל דהכא כיון שבא לגייר שרי ללמוד תורה, עיי"ש (ראה גליון הש"ס שמציין לתוס' ביבמות ויובא לקמן).

גם אינו מובן, בכל המקרים בגמ' שמאי דחפם והלל גיירם, ולכאורה מכיון שיש כלל שצריכים למנוע מלקבל גרים באופן קל, ובפרט בכאלו גרים שאומרים באופן ברור שגירותם הוא על מנת תנאי שלא כדבעי, ואיך קבלם הלל? ואם לאידך גיסא, אם קבלת גירותם היה כדבעי, אמאי דחפם שמאי?

וההסברה בזה: לשיטת שמאי, מה שמכריע זה "העינים רואות" המשמעות הכללית בדיבורם ואופן קבלת הגירות, מכיון שזה לא כדבעי, דחפם. משא"כ הלל לשיטתו דן בהענין לפי פרטי וסיבת הדיבור, והוא ראה שכל הגרים הללו רוצים לגייר באמת, וזה שאמרו בנוסח של תנאי וכו', זה מצד טעם צדדי שחסר אצלם הידיעה בגדר כהן גדול וכו', (לקו"ש חט"ז ע' 315-316) ושם בהערה 57 מציין לתוס' יבמות דף כ"ד ע"ב, ד"ה לא בימי וז"ל התוס' "ההוא דאתא קמי' דהלל ע"מ לעשות כ"ג, בטוח הי' הלל דסופו לעשות לשם שמים". ובדף ק"ט ע"ב ד"ה רעה, וז"ל "ואע"פ שלא היו מתאמצין להתגייר, יודע הי' הלל בהן שסופן להיות גרים גמורים, כמו שעשה לבסוף".

ד

בפרקי אבות (פ"א משנה ט"ו) שמאי אומר . . . "הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות", ולפי מה שהביאנו לעיל מהגמ' (לא, א) לכאור' משמע שהי' ההיפך שגירש את הנכרי שבא להתגייר? ומתרץ הרבי נשיא דורנו (לקו"ש ח"י עמוד 354 בהערה 59 וראה ביאורים לפרקי אבות), באם הי' מקבלם בסבר פנים יפות, היו הנכרים עלולים לפרש שיש מקום לדעתם. ומבאר עוד שזה ששמאי התנהג כך זה היה מצד עצמו בחי' הגבורות אך לאחר שאמר הלל "הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום" השפיע הדבר גם על שמאי שגם הוא יאמר "והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות". וכמו שכתוב בפרשת שמני ש"וישמע משה וייטב בעיניו", שאהרן פעל שעבודתו יתקבל אצל משה, ופלוגתת הלל ושמאי זה כפלוגתא "חסד ואמת" שהם מדריגות משה - אמת, אהרן - חסד. ועפ"ז מובן מה שמסדר המשנה מקדים הלל לשמאי אף שבכל מקום דברי שמאי קודמין, כי דברי שמאי הם דוקא לאחרי ומצד מאמרו של הלל (ביאורים לפרקי אבות). ואולי יש להוסיף ע"ד זה שגם באברהם ויצחק מצינו כעין זה, שכידוע שאברהם הוא מדת החסד כמש"כ "אברהם אוהבי" ויצחק הוא גבורה כמש"נ "פחד יצחק" וכו' (כעין הלל ושמאי - שהלל חסד שמאי גבורה).

בפרשת תולדות בפסוק הראשון "ואלה תולדות יצחק בן אברהם - אברהם הוליד את יצחק" (ראה לקו"ש ח"כ פרשת תולדות שיחה א' עמוד 100 שמבאר פסוק זה). ובעמוד 103 אומר רבינו נשיא דורנו וזלה"ק "אע"פ אז חסד וגבורה זיינען הפכים זה מזה, זיינען אבער די גבורות ביצחק א המשך און תוצאה דאברהם (ווי דער פסוק זאגט

דא: אברהם הוליד את יצחק). און ניט נאר ווייל די סיבה פון גבורה איז- חסד: חסד
ווייל דאך אז די השפעה זאל נתקבל ווערן און רוב טובה אין יכולין לקבל מוז עס זיין
ע"י הגבורות (צמצום השפע) דוקא - נאר נאך מער: די גבורות דיצחק זיינען אן ענין
פון חסד בגלוי דורך די גבורות דוקא טוט זיך אויף א ריבוי ותוספות בהשפעה (כידוע
בפירוש "גבורות גשמים") וואס דערפאר שטייט בנוגע יצחק'ן וארבע את זרעו ואתן לו
את יצחק עכלה"ק.

23/08/2018

וזה אותו ענין שאמרנו לעיל בהלל ושמאי שאחרי שהלל חסד אמר "הוי מתלמידיו
של אהרן וכו', פעל ששמאי גבורה, באופן של גבורות גשמים ריבוי ותוספת יאמר "הוי
מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות. ואף שגער בנכרי זהו כמו שתירצנו לעיל מפני
שלא יאמרו הנכרים שהוא מכיר דתם.